

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Psykoterapeutprogrammet

Våld i nära relation

Är det viktigt att urskilja typ av våld?

Carina Andersson

Psykoterapeutexamensuppsats 2015

Handledare: Jan-Åke Jansson

Examinator: Per Johnsson

Sammanfattning

Utgångspunkten för undersökningen var en intervjuguide som används på en behandlingsenhet för såväl kvinnor och män som varit utsatta för eller utövat våld i nära relation, som för barn som bevittnat eller varit direkt utsatta för våldet. Analysen visade att våld i nära relation utövas av såväl män som kvinnor men när det gäller utsatthet för mer frekvent våld, i den grupp där terrorvåld förekommer, är kvinnor överrepresenterade. Analysen visade också att i relationer där det förekom situationsvåld med hög frekvens sker detta i större utsträckning om utövaren är påverkad av alkohol eller droger medan så inte är fallet vid terrorvåld. Barnets perspektiv och utsatthet får litet utrymme i samtalet med den våldsutsatta eller våldsutövande föräldern. Slutsatsen var att det är viktigt att lyfta barnens perspektiv och utsatthet i behandlingsarbetet med föräldern samt att det skapas möjlighet och utrymme för barnens behov av stöd och behandling.

Nyckelord: Våld i nära relation, terrorvåld, situationsvåld, barns utsatthet

Abstract

The starting point for the study was an interview guide used in a treatment unit for both women and men who have been exposed to or exercised intimate partner violence, as well as children who have witnessed or been directly exposed to the violence. The analysis of the source material showed that intimate partner violence is exercised by both men and women but in terms of exposure to more frequent violence, in the group where you will find intimate terrorism, women are over-represented. The analysis also showed that in relationships where there is frequent situational couples violence, this is more common if the abuser is under the influence of alcohol or drugs while this is not the case with intimate terrorism. The children's perspective and vulnerability gets little space in the conversation with the victim of violence or the violent parent. The conclusion was that it is important to lift the children's perspective and vulnerability in the treatment work with the parents and that opportunity and room for the children's need for support and treatment is established.

Keyword: Intimate partner violence, intimate terrorism, situational couple violence, childrens exposure

Introduktion

Inledning

Att belysa barnens position och utsatthet inom ämnet våld i nära relation är viktigt och ett område som behöver få mer utrymme och ett större fokus. I mitt arbete, på en behandlingsenhet med inriktning mot våld i nära relation, möter jag kvinnor och män som varit utsatta för och/eller utövade våld i nära relation och barn som bevittnat eller blivit utsatta för våld i nära relation. Det är utifrån mina erfarenheter från detta arbete och mina tankar om barnens upplevelser och föräldrarnas förmåga att beskriva dessa upplevelser som denna uppsats tagit form. Min erfarenhet är, och forskningen visar, att prata om våld i nära relation är svårt och något som ogärna görs. Ännu svårare är att prata om hur barnen påverkas av våld i nära relation. I mitt arbete får jag få beskrivningar från föräldrar om barnen och hur situationen varit för dem. Detta har väckt mitt intresse och mina tankar kring vad det kan bero på. Är barnets utsatthet så svår att känslomässigt gå in i, både för föräldern och för behandlaren/terapeuten, att det blir ett område som ganska snabbt passeras eller inte benämns alls? Till detta kommer också mina tankar kring om det finns ett samband mellan typ av våld som förekommit: "intimate terrorist", situationsvåld eller motståndsvåld och hur det påverkar förmågan att ha ett barnfokus både för behandlaren och för föräldern. Är det så att utsatthet för olika typer av våld får olika konsekvenser?

Våld i nära relation

Våld i nära relation är ett ämne som gått ifrån att vara något som sker i "det tysta" i hemmet till att vara som det benämns idag, ett folkhälsoproblem och en folkhälsofråga (Justitiedepartementet, 2014). Det har tidigare funnits ett tydligt fokus på mäns våld mot kvinnor medan det idag är ett mer könsneutralt ämnesområde där man använder benämningen våld i nära relation.

Brottsförebyggande rådet utgav 2014 en rapport om brott i nära relation. I rapporten (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2014) definieras brott i nära relation som:

...har eller har haft ett partnerförhållande med en flickvän, pojkvän, hustru eller make, oavsett om man är sammanboende eller ej. De brott som kartläggs är systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot, trakasserier, misshandel, grov misshandel, sexualbrott och grova sexualbrott. (s.6)

Rapporten (Brå, 2014) redovisade att 6,8 % av befolkningen uppgav att de utsatts för brott i nära relation. Fördelningen mellan könen var relativt jämn: 7,0 % av kvinnorna och 6,7 % av männen uppgav att de utsatts för brott i nära relation (Brå, 2014). Enligt rapporten var utsattheten högst i åldersgruppen 16-34 år.

En tredjedel av kvinnorna och en fjärdedel av männen svarade att det fanns barn i hushållet. Då dessa siffror räknades upp på befolkningsnivå (Brå, 2014) visade de att minst 150 000 barn i Sverige bodde i hem där det förekommit våld. I rapporten (Brå, 2014) uppgav 7,0 % av kvinnorna att de haft kontakt med socialtjänsten medan endast 3,5 % av männen uppgav detta.

Definition våld i nära relation

Våld i nära relation kan definieras på olika sätt. I studien har två definitioner använts.

FN:s definition. Den första är FN:s definition av våld mot kvinnor:

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell, eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet. (hämtad 10 maj från

http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Mans_vald_mot_kvinnor/FN%3As+arbete+mot+v%C3%A5ld/)

Isdals definition (2001). Den andra definitionen är Isdals (2001):

Våld är en funktionell och rationell handling med riktning och innehåll. Våld är varje maktmissbrukande handling riktad mot annan person som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får den andra personen att göra något mot sin vilja eller sluta göra något den vill. (s. 34)

Våld i nära relation är ett komplext och inte entydigt ämnesområde. Isdal (2001, s. 37) definierade att våldet är en målinriktad och kontrollerad handling där makt uppnås. Han uttryckte att våldet måste vidgas till att gälla "handlingar som påverkar andra människor genom att de vållar smärta, skrämmer eller är kränkande." Isdal (2001) delade in våldet i fem undergrupper; fysiskt våld, sexuellt våld, materiellt våld, psykiskt våld och latent våld:

- *Fysiskt våld:* "...användandet av varje form av fysisk makt som genom att den smärtar, skadar, skrämmer och kränker, påverkar en annan människa att avstå från att något hon önskar göra eller göra något mot sin vilja" (s.41)

- *Sexuellt våld*: “...utgörs av alla handlingar som riktas mot en annan persons sexualitet, som genom att det smärtar, skadar skrämmer eller kränker, får denna person att göra något som mot sin vilja eller att avstå från att göra något den vill” (s.43).
- *Materiellt våld*: “... är alla handlingar som riktas mot ting eller föremål, som genom att de verkar skrämmande eller kränkande, påverkar andra att göra något mot sin vilja eller att avstå från att göra något de vill.” (s.45)
- *Psykiskt våld*: “...är dels att skada, skrämma eller kränka på alla sätt som inte är direkt fysisk i sin natur, dels att styra eller dominera andra människor med hjälp av bakomliggande makt eller hotbild.” (s.47)
- *Latent våld*: “... är våld som bara fungerar i kraften av sin inneboende möjlighet.” och “Risken för nytt våld kan styra allt de utsatta gör eller företar sig, allt blir till ett strategiskt beteende för att undvika nytt våld.” (s.64)

Typindelning - våld i nära relation

Johnson (2008) beskrev att våldet har flera ansikten och beroende på typ av våld måste våldet förstås på olika sätt. Johnson (2008) gjorde en indelning av våldet i termer av Terrorvåld (Intimate Terrorism), Situationsvåld (Situational Couple Violence) och Motståndsvåld (Violent Resistance). För att beskriva terrorvåld tog Johnson (2008) hjälp av Paymar och Pence (1993) och deras “makt och kontrollhjul” (Figur 1). Johnson (2008) uttryckte vikten av att skilja ut det våld där det förekommit makt och kontroll från våld utan inslag av makt och kontroll.

Terrorvåld. I terrorvåld är kärnan i våldet makt och kontroll med inslag av hot och tvång, ekonomiskt våld, manlig rätt, användandet av barn/barnen som påtryckning, isolering, skuldbeläggande, minimering och förödmjukelse (Johnson, 2008). I terrorvåld är makten över den andre det som är “meningen” med och kärnan i våldet och det är våld som sker systematiskt och över tid.

Situationsvåld. Situationsvåldet innehåller inga försök till kontroll av den andre. Situationsvåldet beskrev Johnson (2008) som våld som kan ske vid ett tillfälle men också vara kroniskt. Grunden till situationsvåldet kan vara en situation med okontrollerade känslor och ilska som gått över styr eller en upplevd trängd situation som eskalerar och utmynnar i våld.

Figur 1. Power and Control Wheel, (Peymar & Pence 1993 s.3).

Motståndsvåld. Motståndsvåldet förklarades av Johnson (2008) som det våld som är en reaktion på en våldssituation och då ofta en reaktion på terrorvåldet. Motståndsvåldet är ett sätt att skydda sig men i motståndsvåldet kan det också finnas förhoppning om, att slår jag tillbaka så upphör det fysiska våldet, menade Johnson (2008). Motståndsvåldet kan också vara ett sätt att försöka kommunicera, att detta du gör mot mig är inte okej - jag kommer att kämpa tillbaka.

Förekomst. Det vanligast förekommande våldet är situationsvåld och det är det våld som oftast framträder och som synliggjorts i generella studier medan terrorvåld är det våld som framträder då man intervjuat exempelvis kvinnor som sökt skydd på kvinnojourer menade Johnsson (2008). Det finns inget förmildrande med situationsvåld i förhållande till terrorvåld. Allt våld är allvarligt våld. Däremot är det viktigt att det görs en urskilning mellan olika typer för att kunna ge rätt hjälp och skydd menade han.

Kritik. Straus och Gozjolko (2014) var kritiska till Johnsons (2008) typindelning då de ansåg att den har begränsningar. De menade att Johnsons (2008) indelning av våldet är otillräcklig och att våldet istället bör delas in i åtta grupper. De menade att det är viktigt att utgå från att våldet i hög grad är dubbelriktat d.v.s. vad personen utövat och vad personen utsatts för. Det genusperspektiv Johnson (2008)

uttryckte, att det framförallt är män som utövar terrorvåld, är begränsande för bedömningen av våldet menade Straus och Gozjolko (2014). Att ha en inriktning där man arbetar med både kvinnors och mäns utövande av våld i nära relation får en förebyggande effekt som innebär en reduktion av våldet mot kvinnor enligt Straus & Gozjolko (2014).

Söka hjälp

De allra flesta som utsatts för våld söker någon form av hjälp men de som utsatts för situationsvåld vänder sig i högre grad till sitt nätverk som vänner och grannar, än de som utsatts för terrorvåld. De som utsatts för terrorvåld vände sig i huvudsak till sociala institutioner (Leone, Johnson & Cohan, 2007). Johnson (2008) menade att det kan vara en direkt konsekvens av terrorvåld, eftersom de som utsatts för terrorvåld, där kontroll och isolering är starka inslag, ofta hade en begränsad kontakt med sitt sociala nätverk.

Socialstyrelsen uttryckte i sin handbok (Socialstyrelsen, 2011) vikten av att behandlaren/terapeuten i mötet med våldsutsatta beaktar sin egen förklaringsmodell till våld i nära relation men att det också finns en förståelse kring våldet i det enskilda fallet. Det innebär att det måste finnas kunskap om typer av våld och våldets mekanismer hos de behandlare/terapeuter som möter kvinnor, män och barn som levtt och lever med våld i nära relation.

Alkohol och våld i nära relation

I studien av Broberg et al. (2011) framkom att alkohol var ett stort problem i de relationer där våld i nära relation förekommit. I studien uppgav en tredjedel av de utsatta kvinnorna att våldsutövaren hade alkoholproblem. I en femtedel av fallen beskrevs alkoholkonsumtionen som ett "problemdrickande". Isdal (2001) menade att de som blev våldsamma då de drack alkohol eller använde droger hade aggressionsproblem.

Barnen och våld i nära relation

Överlien (2012) beskrev det hon kallar våldsvälde där fysiskt och psykiskt våld används i kombination med kontroll och hot vilket kan jämföras med Johnsons (2008) terrorvåld. Hon beskrev hur det förväntade våldet var något som barnen upplevde som det allra värsta d.v.s. det våld som levde inom barnet, det våld barnet väntade skulle komma. Våldets konsekvenser i ett våldsvälde (våld med inslag av makt och

kontroll/terrorvåld) fanns i barnens hela livssituation, i allt de gjorde, i allt de tänkte, i allt de kände och, som Överlien (2012) uttryckte det, "i luften de andas" (s.76). För att fullt ut förstå våldets påverkan på barnet krävs kunskap om de underliggande mekanismerna bakom våldet.

En viktig faktor för förståelsen av barnens påverkan av våldet är om det inte bara varit fysiskt utan om det även haft inslag av fientlighet, hot och kontroll (Jourlies & McDonald, 2015).

Det våld som barn upplevt måste förstås som potentiellt traumatiserande. Om våldet var återkommande och upprepades var risken större att de traumatiserande upplevelserna blev trauman för barnen (Överlien, 2012).

Barnen berättade sällan om våldet de upplevt, men de gjorde vad de bedömde lämpligt i situationen för att hantera våldet. De la sig i eller gick undan och barnen försökte på olika sätt skapa förståelse för och sätt att hantera en skrämmande situation och ett skrämmande våld. För att kunna hjälpa barnen var det viktigt att förstå varför barnen inte berättade. De berättade inte i första hand för att de var lojala mot föräldrarna (Eriksson, 2007) utan barnen teg för att:

- Begränsa obehag i tid - de ville ha våldsfria zoner
- Skammen styrde
- Undvika att uppfattas som annorlunda
- De gjorde en riskbedömning

Överlien och Hydén (2009) visade i sin studie att barn som levt med våld i nära relation agerade i våldssituationerna. Barnen blev inte passiva och bara bevittnade eller hanterade utan de agerade. I studien framkom att barnens agerande, som att sätta på hög musik, kalla på hjälp eller att gömma sig, var deras sätt att uttrycka sig. Det var deras sätt att visa att detta accepterar vi inte, detta vill vi inte ha i våra liv. I studien (Överlien & Hydén, 2009) framkom inget som tydde på att barnen normaliserade våldet. Vad barnen valde att göra i de olika våldssituationerna måste betraktas mer ur ett situationsperspektiv än utifrån barnens personlighetsdrag menade de. Barnen agerade utifrån vad som var möjligt i situationen.

Påverkan på barnen

Då situationen för barn som levt med våld i nära relation undersöktes framkom att deras livskvalité var betydligt sämre än jämnåriga barns (Grip, Almqvist, Axberg & Broberg 2014). Enligt Broberger et al. (2011) och Överlien (2012) har tidigare studier

undersökt barnens hälsopåverkan men få har studerat hur det faktiskt blev för barnen, vilka långsiktiga konsekvenser våldet fick i barnens framtida relationer eller hur de själva blev som föräldrar. Få studier har utgått från barnets perspektiv (Georgsson, Almqvist & Broberg, 2011; Överlien & Hydén, 2009) och barnet som en egen agent d.v.s. från att betrakta barnet som en aktör och inte bara en som passivt bevittnat våld (Eriksson, 2007).

De senaste åren har intresset ökat för att förstå hur våld i nära relation påverkar alla parter i familjen. Barn, precis som vuxna, pratar inte självmant om våldet. De behöver hjälp med att, precis som vuxna, förstå vad de upplevt. En viktig hjälp är att få sätta ord på sina känslor (Broberg et al., 2011; Georgsson et al., 2011). I Staf Georgssons och Almqvists (2015) studie framkom att barn, som levt med en våldsamt omvårdnadsperson hade svårigheter att uttrycka och känna sina känslor. De hanterade sin situation genom att undertrycka sina känslor som en överlevnadsstrategi, men känslorna av ilska och aggressivitet fick utlopp i sammanhang då den som utövade våldet inte befann sig i närheten. Beteendet förändrades om kontakten med den våldsutövande personen begränsades. Barnen hade då möjlighet, eller bättre uttryckt, utrymme fanns då för dem att uttrycka sina känslor. Överlien (2012) menade att barnens handlande var genomtänkt, väl utprövat och att barnen bedömt att det fungerade effektivt i situationen. Det Överlien (2012) också menade var att handlingarna var kopplade till emotioner. De uttryck hon beskrev var ilska - oro - rädsla.

Barnen var ofta ovilliga att berätta om våldet. Det var enklare för dem att prata om hur de hanterade situationen eller hur de hanterade sina minnen av våldet. Barnen var oroliga för att berätta då de ofta hade erfarenhet av att inte känna sig väl bemötta eller trodda. De var också rädda för vilka konsekvenser det kunde få att de berättade om våldet. Detta ställer krav på att de som möter de våldsutsatta barnen och deras föräldrar ställer frågor kring barnens upplevelser och erfarenheter.

Det var inte bara barnen som var ovilliga att berätta utan mödrarna hade en "... tendens att underrapportera vad barnen upplevt" (Överlien, 2012, s. 23).

Studier visade att i familjer där den ena föräldern utsatts för våld förekom det våld direkt riktat mot barnen i 63 % av fallen (Broberg et al., 2011). Det var mer troligt att barn blev utsatta för våld då det förekommit terrorvåld än vid situationsvåld eller motståndsvåld menade Johnson (2008).

Haselschwerdt (2014) gjorde en teoretisk genomgång av tidigare studier där hon kopplade barns utsatthet för våld i nära relation till Johnsons (2008) typindelning av

våld (terrorvåld, situationsvåld och motståndsvåld). För att förstå både barnets utsatthet och behov av stöd och behandlingsinsatser var det viktigt att det framkommit och tydliggjorts vilken typ av våld barnen upplevt menade även hon. Det var en förutsättning för att det skulle vara möjligt att göra rätt bedömning av våldet och hjälpinsatsen. Det framkom att de barn som tydligt själva gått emellan mådde psykiskt sämre än de barn som inte gått emellan. Farlighetsgraden i våldet var en viktig faktor för barnets agerande, menade Haselschwerdt (2014). Vid terrorvåld var det ofta omöjligt, ur ett säkerhetsperspektiv, för barnen att agera medan så inte var fallet vid situationsvåld. De barn som varit dubbelt utsatta det vill säga bevittnat våld och själva blivit utsatta för våld, påvisade större svårigheter i sin livssituation.

Syfte

Ovanstående sammställning av tidigare studier visar på vikten av att klargöra typ av våld vid beskrivning av våld i nära relation. Det framgår också att förståelse för barnens upplevelser av våld i nära relation är en förutsättning för ett framgångsrikt behandlingsarbete. Syftet med studien att beskriva:

- Typ och frekvens av utövat våld i nära relation
- Typ och frekvens av utsatt för våld i nära relation
- Typ och frekvens av våld i nära relation utifrån kön
- Förekomst av alkohol och droger vid våldstillfällen
- Förekomst av kontakt med socialtjänsten
- Förekomst av våld under uppväxten
- Barns upplevelser av våld utifrån föräldrarnas beskrivning

Metod

Design

Studien har en deskriptiv och en explorativ design. Utifrån intervjuguiden, "Kartläggning av våld", (se bilaga 1) med totalt 148 respondenter, gjordes en kvantitativ sammanställning av besvarade kartläggningar. Materialet samlades in konsekutivt som en del i arbetet på enheten. Det fanns en ansats att göra en kvalitativ innehållsanalys av de frågor i intervjuguiden som benämns "Barnfrågorna", för att undersöka studiens delsyfte "Barns upplevelser av våld utifrån föräldrarnas beskrivning" men då dessa frågor var bristfälligt besvarade var det inte möjligt. En enklare sammanställning gjordes istället.

Deltagare

Deltagarna i denna studie var de respondenter som besvarat intervjuguiden, "Kartläggning av våld" (se bilaga 1), på en behandlingsenhet med inriktning våld i nära relation. Urvalet till studien gjordes genom ett så kallat bekvämlighetsurval. Urvalet bestod av 148 respondenter. Av respondenterna var 25 män och 112 kvinnor. Elva av respondenterna besvarade inte frågan om kön. 80 respondenter hade tidigare levt i en relation som varat minst sex månader och av dessa var det 28 som svarade att det förekommit våld även i denna relation.

För att få fram föräldrarnas beskrivning av barnets upplevelse av våld valdes de respondenter som besvarat frågorna i intervjuguiden, benämnda "barnfrågorna", (se bilaga 1) ut. 76 respondenter besvarade helt eller delvis barnfrågorna och svaren berörde totalt 132 barn. Dock besvarade 72 respondenter inte "barnfrågorna" och dessa berörde 62 barn. Åldern på barnen är den ålder de hade då kartläggningen gjordes och inte när våldet skedde. Den genomsnittliga åldern var 8 år och 9 månader.

Instrument

Intervjuguiden, "Kartläggning av våld" (bilaga 1), skapades 2008 på den enhet där den idag används konsekutivt. Intervjuguiden har som syfte att användas i inledningen av en kontakt för att kartlägga våld, ge personen en samlad bild av sina upplevelser, skapa en arbetsallians med tydligt fokus på våldet och fungera som grund för fortsatta behandlingsinsatser. Vid behov kompletteras intervjuguiden med annat material som exempelvis "Frågeformulär för bedömning av farlighet" (Cambell, 2004).

Intervjuguiden utformades 2008 av personalen på enheten med utgångspunkt från Johnsons (2008) typindelning av olika former av våld (terrorvåld, situationsvåld och motståndsvåld), Stiftelsen Alternativ till Våld (<http://atv-stiftelsen.no/>) grundtankar och kunskap på området samt personalens kompetens och erfarenhet. På enheten valde man att aidentifiera och spara intervjuguiden, "Kartläggningar av våld", vid avslutningen av en behandlingskontakt för att senare kunna använda materialet i utvecklingsarbetet på enheten.

I de allra flesta fall används intervjuguiden, "Kartläggning av våld", som ett semistrukturerat samtal och är en utgångspunkt och ett stöd för att skapa en hel våldsberättelse. Frågorna ställs ofta muntligt och svaren skrivs ner av behandlaren. Intervjuguiden, "Kartläggning av våld", är också en del av den skyddsbedömning som görs när det behövs.

Intervjuguiden, "Kartläggning av våld", innehåller frågor om förekomst av olika former av våld som fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och latent våld. Frågorna är dubbelriktade vilket betyder att de ställs både om respondenten utsatt för och/eller utövade våld i nära relation. Exempel på frågor om olika former av våld är:

- *Fysiskt våld* - slag med knuten näve
- *Psykiskt våld* - kränkande tilltal/öknamn
- *Sexuellt våld* - tvingat/krävt/tjatat till dig/sig sex
- *Materiellt våld* - förstört personliga tillhörigheter
- *Latent våld* - återhållen aggressivitet

Procedur

Insamlingen av datan har skett konsekutivt i pappersform och för hand och av olika behandlare vilket medfört att frågorna ibland beskrivits olika och därmed besvarats olika. Svaren har inte alltid varit fullständigt ifyllda vilket inneburit vissa tolkningssvårigheter vid sammanställningen av materialet. Det har också förekommit fall där vissa frågor inte besvarats. Svar på frågor relevanta för studien har i samtliga fall använts.

Följande frågor har analyserats:

Förekomst av våld. Frågorna 4-10 innehåller förekomst av fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld, materiellt våld och latent våld.

Frekvens av våld. Vid frekvens av våld har sifferkoderna för förekomst varit 0: Aldrig, 1: En gång, 2: Två till femton gånger och 3: Fler än femton gånger.

Alkohol/droger. Fråga 15 och 16 som gäller påverkad av alkohol/droger vid våldstillfället, där endast svar ja/nej angetts och inte typ av drog.

Våld under uppväxten. I frågorna 27-29, som handlar om utsatthet för våld under uppväxten, har valet gjorts att sammanföra frågorna och endast använda förekomst av våld i nära relation under uppväxten det vill säga om det förekommit eller inte.

Föräldrarnas beskrivning av barns upplevelse. För att belysa föräldrarnas beskrivning av barnens upplevelser användes frågorna 20-26. De innehåller frågor om var barnet befann sig då våldet pågick, hur barnet reagerade, vad föräldern gjorde för att säkerställa barnets behov av trygghet och säkerhet samt förekomst av kontakt med socialtjänsten.

Barnens reaktion på våldet. Frågan “Hur reagerade barnen?” (fråga 22) analyserades genom att de formulerade meningarna först grupperades med avseende på liknande ord och beskrivningar. Denna sammanställning resulterade i att teman synliggjordes. Svaren var oftast mycket enkelt formulerade och fåordigt nedtecknade vilket innebar att det inte var möjligt att sätta temana i ett större sammanhang. Respondenterna använde i de flesta svar tydliga känslord men frågorna besvarades eller nedtecknades utan någon djupare beskrivning. De teman som trots allt framträdde var “ledsen”, “rädd”, “oro”, “inget märkt”, “lagt sig i”. De svar som bedömdes inte tillhöra någon av dessa teman klassificerades som “Annat”.

Nedan visas några exempel på svar och den indelning i teman som gjorts utifrån dessa svar:

- Ledsen: *“grät, storebror fyra år försökte lugna honom”* och *“barnet grät när jag grät”*
- Rädd: *“höll för öronen, var tyst och rädd”* och *“skräck, gråt, hysterisk ringt mormor”*
- Orolig: *“ena barnet separationsångest”* och *“orolig, gnällig sov dåligt”*
- Inget-inget märkt: *“märkte inga reaktioner från barnen”* och *“dom var inte hemma”*
- Lagt sig i: Barnet sa... *“sluta, sluta bråka”* och Barnet... *“stod mot sin far”*
- Annat: *“...de skäms för att man skriker...”* och *“tysta, kramas och säger att de älskar mig”*

Dataanalys

I studien har två delar undersökts utifrån intervjuguiden, “Kartläggning av våld”: En del med inriktning på en kvantitativ analys och en del med inriktning på en kvalitativ analys. Utifrån syftet och inriktningen i studien valdes frågor ur intervjuguiden “Kartläggning av våld” ut. De 148 respondenternas svar sammanställdes, i Excel, för att undersöka hur frekvent olika former av våld förekom i relationen samt om dessa frekvenser var beroende av respondentens kön respektive utövarens påverkan av alkohol eller droger vid våldstillfället. Dessa beroende undersöktes med hjälp av chi-två-tester. Dessutom undersöktes om kontakter med socialtjänsten funnits samt erfarenhet av våld i nära relation under uppväxten.

Dataanalysen utfördes på följande sätt: I intervjuguiden, “Kartläggning av våld” består frågorna 6, 7, 8, 9 och 10 av ett antal delfrågor. Dessa delfrågor svar har angivits

styrka, frekvens, styrka, frekvens i intervjuguiden . De två första fälten avser utövat våld och de två sista utsatthet för våld. Ett exempel från fråga 6 visas nedan:

Slag med tillhygge

1 _____ 10 _____ 1 _____ 10 _____

Gruppering. Antalet individer som utsatts för t.ex. både fysiskt våld (fråga 6) och psykiskt våld (fråga 7) med frekvens 3, beräknades genom att summera antalet 3:or i fältet för utsatt för våld. Om minst en 3:a angivits i både fråga 6 och 7 bidrog detta med 1 till summan av respondentrelationer där båda våldstyperna förekom med frekvensen 3. Denna summa jämfördes sedan med antalet respondenter som svarat 1 eller 2 men inte 3 i de båda frågorna, d.v.s. med skillnaden mellan antalet som angivit att våld förekommit minst en gång (frekvenserna 1, 2 eller 3) i båda frågorna och antalet som angivit frekvensen 3 minst en gång i båda frågorna. På motsvarande sätt gjordes de övriga analyserna av olika grupper av frågor med avseende på våld i relation till kön samt våld i relation till förekomst av alkohol.

Två grupper av våldsformer med hög frekvens, dvs systematiskt våld, undersöktes för att bedöma typ av våld. Först undersöktes samtidig förekomst av fysiskt, psykiskt, sexuellt och latent våld (fråga 6, 7, 8 och 10) med hög frekvens (3) och den gruppen tolkades som terrorvåld. Därefter undersöktes samtidig förekomst av fysiskt, psykiskt och materiellt våld (fråga 6, 7 och 9) vilket ansågs utgöra situations- eller motståndsvåld.

Föräldrarnas beskrivning av barnets upplevelse. Utifrån syftet avseende föräldrarnas beskrivning av barnens upplevelser analyserades svaren på de frågor (20-26) som rör barn i intervjuguiden "Kartläggning av våld". I analysen av barnfrågorna fanns en strävan att genomföra en kvalitativ innehållsanalys. Detta visade sig vara svårt då och de svar (n=76) som fanns var mycket bristfälliga i beskrivningarna. Särskilt fokus riktades mot svaren på fråga 22: "*Hur reagerade barnen?*" och de teman som framkom i svaren sammanställdes.

Etiska ställningstaganden

Ett etiskt övervägande som gjorts är att det inte uttryckligen uppgivits till respondenten att materialet kan komma att användas för metodutveckling på enheten. Detta innebär etiska frågetecken och måste betraktas som en försvarande omständighet

för studien. Då materialet inte är knutet till någon akt eller några personuppgifter och förvarats aidentifierat har bedömningen gjorts att det inte kommer att vara till men för någon respondent att materialet använts. Citat är sparsamt använt i studien och där de har använts har bedömningen gjorts att de inte går att härleda. Att genomföra och besvara intervjuguiden, "Kartläggning av våld", har varit och är i samtliga fall frivilligt. Intyg och godkännande av enhetschef har inhämtats för användandet av datan (bilaga 2). Ska den sparade datan användas för utvecklingsarbete i fortsättningen kan det vara av vikt att inom verksamheten föra en diskussion kring vilken information som ska ges till besökarna. Akademiker förbundet SSR:s Etiska riktlinjer för socialarbetare samt deras Etik & Psykoterapi - etiska koder för psykoterapeuter, har tagits i beaktande genom att överväga de etiska principerna och riktlinjerna: Att med respekt och ansvar beakta utsattas situation och att sekretessen säkras i relation till denna studie.

Resultat

Utgångspunkten för resultaten är sammanställningen av svaren i intervjuguiden "Kartläggning av våld". Först redovisas förekomsten av olika typer av våld. Med hjälp av chi-två-tester undersöks sedan könsskillnader samt vilken roll alkohol och droger spelar i nära relationer där våld förekommer. Avslutningsvis presenteras en sammanställning av svaren på frågan om barnets närvaro vid våldstillfället och föräldrarnas beskrivning av barnets upplevelse av våldet.

Utövat våld

72 av respondenterna (n=148) uppgav att de utövat både fysiskt och psykiskt våld vid minst ett tillfälle. Av dessa 72 uppgav 12 respondenter att de utövat fysiskt och psykiskt våld vid mer än 15 tillfällen (frekvens 3 angavs på minst ett ställe i fråga 6 och i fråga 7).

Utövat våld uppdelat på kön. Chi-två-test gjordes för att undersöka om det fanns beroende mellan kön och hur frekvent fysiskt och psykiskt våld utövas (fråga 6 och 7). Uppdelningen av svaren med avseende på kön visas i Tabell 1 nedan. Testet gav chi-två-summan 0,102 vilket är mindre än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Nollhypotesen att inget beroende föreligger kunde därför inte förkastas.

Tabell 1. Könsfördelning för utövat fysiskt och psykiskt våld (n=68).

Frekvens	Kvinnor	Män	Kön ej angivet	Summa
1 till 15 tillfällen (frekvens 1, 2 men inte 3).	44 (43,59)	13 (13,41)	3	60
Fler än 15 tillfällen (frekvens 3).	8 (8,41)	3 (2,59)	1	12
Minst ett tillfälle (frekvens 1, 2 eller 3).	52	16	4	72

not. Chi-två-summan 0,102 är mindre än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Förväntade värden om inget beroende föreligger anges inom parentes.

Resultatet från chi-två-testet visade att det inte går att dra några slutsatser om att beroende föreligger mellan respondentens kön och hur frekvent denne utövar fysiskt och psykiskt våld i den nära relationen.

Ingen respondent uppgav att de utövat någon form av sexuellt våld (fråga 8). 29 uppgav att de utövat materiellt våld (fråga 9) och 19 uppgav att de utövat latent våld (fråga 10) vid minst ett tillfälle (frekvens 1, 2 eller 3 angavs i dessa frågor).

Utsatt för våld

112 av respondenterna (n=148) uppgav att de varit utsatta för psykiskt och fysiskt våld vid minst ett tillfälle. Av dessa 112 uppgav 55 att de varit utsatta för fysiskt och psykiskt våld vid fler än 15 tillfällen. 49 uppgav att de varit utsatta för någon form av sexuellt våld, 75 uppgav att de varit utsatta för materiellt våld och 70 uppgav att de varit utsatta för latent våld vid minst ett tillfälle.

31 av respondenterna angav att de vid minst ett tillfälle varit utsatta för fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och latent våld. (I enkäten angavs frekvensen 1, 2 eller 3 i frågorna 6, 7, 8, 9 och 10.) Av dessa 31 angav 11 att de varit utsatta vid fler än 15 tillfällen (frekvensen 3 angavs).

Utsatt för våld uppdelat på kön. Chi-två-test gjordes även när det gäller utsatthet för fysiskt och psykiskt våld. Uppdelningen av svaren med avseende på kön visas i Tabell 2 nedan. Testet gav i det här fallet chi-två-summan 7,804 vilken är större än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05.

Tabell 2. Könsfördelning för utsatthet för fysiskt och psykiskt våld (n=106)

Frekvens	Kvinnor	Män	Kön ej angivet	Summa
1 till 15 tillfällen (frekvens 1 eller 2 men inte 3).	42 (46,87)	12 (7,13)	3	57
Fler än 15 tillfällen (frekvens 3).	50 (45,13)	2 (6,87)	3	55
Minst ett tillfälle (frekvens 1, 2 eller 3).	92	14	6	112

not. Chi-två-summan 7,804 är större än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Förväntade värden om inga könsskillnader föreligger anges inom parentes.

Resultat från chi-två-testet visade att nollhypotesen att inget könsberoende föreligger kunde förkastas när det gäller

hur ofta respondenterna utsätts för fysiskt och psykiskt våld. Resultatet indikerade att i relationer där det förekommer både fysiskt och psykiskt våld är våldet mer frekvent när det är kvinnan som utsätts.

Alkohol och droger

Av respondenterna (n=148) svarade 26 att de var påverkade av alkohol eller droger (fråga 15) vid minst ett våldstillfälle, 72 svarade att de inte var påverkade vid något av våldstillfällena och 50 respondenter besvarade inte frågan.

53 (n=148) respondenter svarade att den våldsutövande partnern var påverkad av alkohol eller droger (fråga 16) vid minst ett av våldstillfällena medan 47 svarade att partnern inte var påverkad vid något av våldstillfällena och 48 respondenter besvarade inte frågan.

Beroendet mellan hur ofta respondenten utsätts för fysiskt, psykiskt, sexuellt och latent våld i relationen och utövarens påverkan av alkohol/droger undersöktes (n=35).

Resultatet visas i Tabell 3 nedan. Chi-två-test gjordes på korstabellen vilket resulterade i chi-två-summan 0,696 vilken är mindre än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Det innebär att det inte finns empiriskt stöd för att förkasta nollhypotesen att oberoende mellan våldsfrekvens och påverkan av alkohol eller droger föreligger.

Tabell 3. Samband mellan utövarens påverkan av alkohol eller droger och offrets utsatthet för fysiskt, psykiskt, sexuellt och latent våld (n=35).

Frekvens	Alkohol/droger	Ej Alkohol/droger	Totalt
1 till 15 tillfällen (frekvens 1 eller 2 men inte 3)	7 (8,23)	9 (7,77)	16
Terrorvåld: Fler än 15 tillfällen (frekvens 3)	11 (9,77)	8 (9,22)	19
Minst ett tillfälle (frekvens 1, 2 eller 3)	18	17	35

not. Chi-två-summan 0,696 är mindre än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Förväntade värden om inget beroende mellan våldsfrekvens och påverkan av droger föreligger anges inom parentes.

Med utgångspunkt från källmaterialet går det alltså inte att dra några slutsatser om att det finns ett beroende mellan hur frekvent fysiskt, psykiskt, sexuellt och latent våld utövas och huruvida utövaren är påverkad av alkohol eller droger.

Som jämförelse gjordes motsvarande undersökning när det gäller fysiskt, psykiskt och materiellt våld (fråga 6, 7, 9). Resultatet visas i Tabell 4 nedan.

I det här fallet är chi-två-summan 6,051 större än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05 och därför kunde nollhypotesen här att inget beroende mellan våldsfrekvens och påverkan av droger föreligger förkastas. Resultatet indikerade att i relationer där det förekommer fysiskt, psykiskt och materiellt våld med hög frekvens sker detta i större utsträckning om utövaren är påverkad av alkohol eller droger.

Tabell 4. Samband mellan utövarens påverkan av alkohol eller droger och offrets utsatthet för fysiskt, psykiskt och materiellt våld (n=72).

Frekvens	Alkohol/droger	Ej Alkohol/droger	Totalt
1 till 15 tillfällen (frekvens 1 eller 2 men inte 3)	23 (27,78)	27 (22,22)	50
Fler än 15 tillfällen (frekvens 3)	17 (12,22)	5 (9,78)	22
Minst ett tillfälle (frekvens 1, 2 eller 3)	40	32	72

not. Chi-två-summan 6,051 är större än det tabellerade värdet 3,841 vid signifikansnivån 0,05. Förväntade värden om inget beroende mellan våldsfrekvens och påverkan av droger föreligger anges inom parentes.

Upplevt våld i nära relation under uppväxten

48 av respondenterna (n=148) uppgav att de bevittnat våld i nära relation under uppväxten (fråga 27), 52 svarade att det inte bevittnat våld under uppväxten och 48 besvarade inte frågan.

Socialtjänsten

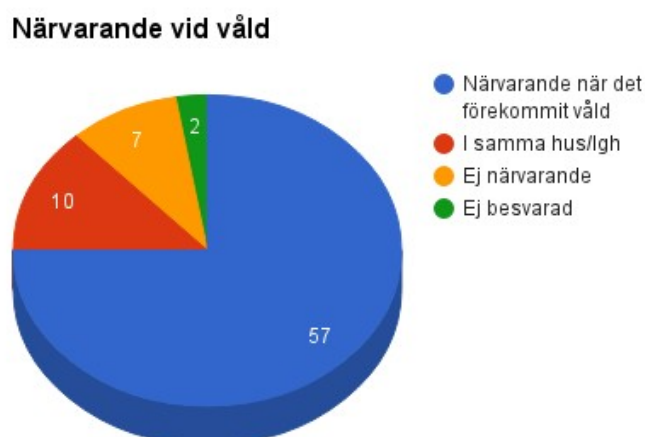
Av de 76 respondenter som besvarade minst en av barnfrågorna (frågorna 20-26) svarade 49 att de har eller har haft kontakt med socialtjänsten (fråga 26), 15 svarade att de inte haft kontakt med socialtjänsten och tolv besvarade inte frågan.

Barns närvaro och upplevelser utifrån föräldrarnas beskrivning

76 av respondenterna (n=148) besvarade minst en av barnfrågorna (frågorna 20-26) och svaren omfattar totalt minst 132 barn, det antal barn som ålders angavs i frågorna.

57 (n=76) respondenter angav att barnet/barnen var närvarande när det förekom våld (fråga 20). Sju angav att barnet/barnen inte var närvarande när det förekom våld och två besvarade inte frågan om barnens närvaro. Tio av respondenterna angav att barnet/barnen befann sig i samma hus/lägenhet (fråga 21) men inte i samma rum. Resultatet presenteras i Diagram 1 nedan.

Diagram 1. Barns närvaro vid våldstillfällena (n=76).

Av de 76 respondenter som besvarade minst en av barnfrågorna (frågorna 20-26) svarade 49 att de har eller har haft kontakt med socialtjänsten (fråga 26), 15 svarade att de inte haft kontakt med socialtjänsten och tolv besvarade inte frågan.

Barnens reaktion på våldet. Frågan “Hur reagerade barnen?” (fråga 22) besvarades av 70 respondenter (n=76). Svaren sammanställdes (se avsnitt Procedur) och resultatet redovisas i Tabell 5 nedan.

Tabell 5. Föräldrarnas beskrivning av barnets upplevelse (n=76.)

Beskriven känsla (tema)	Antal svar
Ledsen	18
Rädd	17
Lagt sig i	10
Vet inget - barnet har inget märkt	7
Orolig	7
Annat	11
Inte besvarad	6

Förekomst av terrorvåld. Av svaren från de respondenter (n=76) som besvarade minst en av barnfrågorna framkom att det förekommit det som här definieras som terrorvåld (fysiskt, psykiskt, sexuellt och latent våld vid mer än femton tillfälle) i elva fall. Av svaren från de respondenter som inte besvarade barnfrågorna framkom att det förekommit terrorvåld i åtta fall.

Diskussion

Resultatdiskussion

Många som lever med våld i nära relation berättar inte om våldet självmant utan att få en direkt fråga (Socialstyrelsen, 2011; Broberg et al., 2011). Därför är det viktigt att i sammanhang där man möter människor som kan ha varit eller är utsatta för våld i nära relation, ställa frågor om våld och att ställa dessa i klartext. Att fråga om hur våldet ser ut, vilka uttryck det tar för att få kunskap om våldstyp d.v.s. om det rör sig om terrorvåld, situationsvåld eller motståndsvåld. Detta krävs för att kunna bedöma skyddsbehov och typ av behandling. Stöd och behandlingsinsatser behöver vara flexibla och anpassade för att nå de mest utsatta för våld i nära relation. Studier (Broberg et al. 2011; Överlien 2012) visar att de som minst pratar om våldet också är de som är mest våldsutsatta och därmed också svåraste att nå.

Forskningsstudier visar att svarsfrekvensen vid undersökningar av våld i nära relation är lägst i den grupp som är mest våldsutsatt (Johnson, 2008; Broberg et al., 2011). Även i denna studie måste bortfallet i svar på frågor beaktas eftersom intervjuguiderna i vissa fall är ofullständigt ifyllda. Vad det beror på går bara att spekulera i men att ämnet är svårt att närma sig blir tydligt. Kan det bero på avbrott i kontakt? Kan det bero på att det är för svårt att så definierat gå in i sin våldsberättelse eller att prata om barnens utsatthet? Kan det även bero på att det är svårt för oss behandlare och terapeuter att närma oss ämnet?

Typ av våld. Det är viktigt att göra kartläggningar av den typ som görs med hjälp av intervjuguiden "Kartläggning av våld" för att synliggöra om det är terrorvåld eller situationsvåld. Är det terrorvåld är skydd oftast ett viktigt första fokus. Är det situationsvåld är andra vägar mer möjliga att arbeta med för att våldet ska upphöra. Motståndsvåld är svårt att upptäcka men intervjuguiden blir en hjälp i samtalet. Min erfarenhet är att i första mötet med socialtjänst eller polis, är den som använt motståndsvåld den som betraktas som våldsutövare om personen berättar om motståndsvåldet, vilket få gör. Här har intervjuguiden, "Kartläggning av våld", en styrka då frågorna är dubbelriktade det vill säga frågorna ställs utifrån vad jag utsatts för men också vad jag utövat. Först då frågorna ställs åt båda håll är det möjligt att få fram om det våld som förekommit är motståndsvåld. De våldsutsatta uttrycker sig ofta som "jag skyddade mig annars hade jag inte överlevt". Våld upplevs som den enda vägen ut och få slut på terrorvåld. Det blir viktigt utifrån ett behandlingsperspektiv att arbeta med den skuld och skam användandet av motståndsvåldet kan föra med sig.

Resultatet i denna studie gällande våldsutsatthet för fysiskt och psykiskt våld visar en könsskillnad i kvinnor och mäns våldsutsatthet då våldet förekommer mer frekvent. Kvinnor utsätts i högre utsträckning än män för denna typ av våld och detta resultat skiljer sig från slutsatserna i rapporten från Brå (2014) i vilken skillnaden mellan könen när det gäller utsatthet för våld i nära relation är liten. Troligen går det att göra samma analys här som Johnson (2008) gör då han menar att i övergripande studier får man svar om alla typer av våld men i riktade studier framkommer terrorvåldet för vilket kvinnor är mer utsatta.

När det gäller utövad våld fanns ingen skillnad mellan könen, vilket är intressant eftersom kvinnors våldsutövande diskuteras i väldigt liten utsträckning. Det belyser snävheten i ämnesområdet "mäns våld mot kvinnor" och vikten av ämnesområdet "våld i nära relation". Det är även här viktigt att klargöra typ av våld för att förstå i vilket sammanhang våldet skett. Straus och Gozjolko (2014) har en viktig poäng när de belyser både kvinnor och mäns våldsutövande.

Min erfarenhet är att få män söker behandling för att de är våldsutsatta. En del söker behandling för sitt våldsutövande eller sin aggressivitet och det kan då finnas inslag av utsatthet som kan vara svår att närma sig. Även här är det viktigt att definiera och klargöra våldstyp, d.v.s. om det rör sig om terrorvåld, situationsvåld eller motståndsvåld, för att kunna ge rätt behandling. Är det ett behandlingsarbete med inriktning på inre känslomässig förändring och förståelse eller ett arbete inriktat på hantering av känslor och situation?

Det är viktigt att man som terapeut inte värjer sig för den våldsutsattas eventuella våldsutövande eller den våldsutövandes eventuella utsatthet. Intervjuguiden, "Kartläggning av våld", som används på enheten och utgjort underlag till denna studie kan vara ett stöd i det arbetet.

Alkohol/droger. Alkohol/droger diskuteras ofta som en riskfaktor i förhållande till våld och även i relation till våld i nära relation. I denna studie framkom att alkohol och droger är en faktor vid våld som här definierats som annat våld/situationsvåld. Så var inte fallet vid våld som här definierats som terrorvåld.

Detta resultat skiljer mot vad Broberg et al (2011) beskriver men det bekräftar min uppfattning utifrån vad som framkommer i mina samtal med personer som levt med våld i nära relation: Alkohol/droger inte är en faktor vid terrorvåld.

Kontakt med socialtjänsten. I rapporten från Brå (2014) var det endast ett litet antal som varit i kontakt med socialtjänsten. Detta skiljer sig från resultatet i denna

studie. Det var 49 (n=76) respondenter som besvarat barnfrågorna och som hade haft eller hade kontakt med socialtjänsten vid intervju tillfället. Detta beror troligen på att enheten är en del av socialtjänsten även om det vid tiden då materialet samlades in inte krävde biståndsbeslut för kontakt. Utgår man från rapporten från Brå (2014) finns det en stor grupp utsatta för våld i nära relation som vi inte når för stöd och behandlingskontakt.

Förälderns beskrivning av barnets upplevelse. Socialstyrelsen har nyligen gjort förtydligande i sina allmänna råd (SOSFS, 2014:4) som innebär att socialnämnden ska erbjuda insatser till barn utifrån de olika behov konsekvenser av våld i nära relation kan innebära: Skydd, råd och stöd samt vård och behandling. För att kunna ge barnen rätt behandling krävs att typ av våld definieras.

Det våld som Johnson (2008) definierar som "the intimate terrorist" och Överlien (2012) som "våldsvälde" diskuteras alldeles för lite utifrån barnets position. Johnson (2008) menar att risken är större att barnet varit direkt utsatt för våld då det förekommer terrorvåld vilket innebär att det blir ännu viktigare utifrån barnets perspektiv att typ av våld utreds. Frågor om och på vilket sätt barnen varit utsatta för makt, kontroll och hot ställs sällan eller aldrig. I de frågor om barnen som finns i intervjuguiden, "Kartläggning av våld", är det tydligt att frågorna är alldeles för bristfälliga för att barnets utsatthet ska framgå. För att kunna säkerställa barnens behov är det viktigt att dessa frågor utvecklas och tydliggörs.

Elva av respondenterna (n=76) som besvarat barnfrågorna bedöms vara utsatta för terrorvåld och av de respondenter som inte besvarat barnfrågorna bedöms åtta vara utsatta för terrorvåld.

Överlien (2012) påtalar även vikten av att barn utsatta för våld i nära relation, får vara en del av den skydds- och säkerhetsplanering som görs med föräldern. Att informera barnen om vad som sker och hur skyddsplaneringen ser ut är ett viktigt led i att skapa trygghet för dessa barn. I denna studie framkom att frågorna om barnen och våldet ställs alldeles för sällan och endast 76 av de 148 respondenterna har besvarat barnfrågorna. Kan typ av våld vara en möjlig förklaring till det stora bortfallet i svaren på barnfrågorna? Utgår vi från både Johnson (2008) och Broberg et. al. (2011) är det en trolig faktor. Underrapportering från föräldrar om våld, som Överlien (2012) skriver om, är en viktig kunskap. Ställer vi inte frågorna får vi inte veta. Utifrån resultatet i denna studie, med få svar från föräldrarna om barnen och våldet, dras slutsatsen att vi missar många barn. I förlängningen innebär det troligen att vi inte erbjuder barnen den

behandling och det stöd de har rätt till. För barnen som lever i våld i nära relation är våldet potentiellt traumatiserande och ger en försämrad livskvalité. Därför är det viktigt att vi ser dessa barn. Det innebär en ökad risk om barnet själv är direkt utsatt och är barnet utsatt för terrorvåld ökar påfrestningarna ytterligare. Det är viktigt att bedömning av behov görs så att de barn som behöver psykoterapeutisk behandling får det, framförallt de som levt med terrorvåld. Barnen måste få hjälp att uttrycka sina upplevelser genom lek och samtal utifrån sin förmåga.

Vi vet att barnen inte bara är passiva vittnen utan att de agerar aktivt i våldssituationen oavsett om det innebär att gå undan eller att gå emellan. Överlien (2012) menar att barnens handlingar är kopplade till emotioner som ilska, oro och rädsla. Samma känslouttryck använde flertalet av föräldrarna i denna studie för att beskriva sina barns upplevelser. De teman som tydligast framkom i respondenternas svar var "ledsen" (n=18) och "rädd" (n=17). En grupp respondenter (n=6) svarade på övriga barnfrågor men inte på frågan om barnets upplevelse vilket kan anses märkligt. Ställdes inte frågan eller kom det inget svar? Överlien (2012) utgår ifrån barnet och jämför vi det med svaren i denna studie, där det är föräldrarnas beskrivning som används, visar det sig att uttrycken för de känslor som beskrivs är desamma. En reflektion blir att om föräldrarna får frågan kan de beskriva sitt barns upplevelse. Varför frågar vi då inte alltid?

I de fall där där svaren gällt flera barn går det inte att utläsa om barnen reagerat olika på våldet. Det kan finnas en risk att de barn som använder mer dissociativa försvar uppmärksammas i mindre omfattning. Här behöver intervjuguiden, "Kartläggning av våld", blir tydligare för att synliggöra varje enskilt barn.

Överliens (2012) studie visar att de allra flesta barnen går emellan vilket inte framkom i denna studie. Endast i tio (n=76) av svaren har av föräldern beskrivit att barnen gått emellan. Kan det bero på föräldrarnas ovilja att ta in barnets hela situation då detta ökar föräldrarnas känsla av skuld över barnets utsatthet? Eller är det att frågan inte ställs utifrån barnets perspektiv? Vad gjorde barnet? Forskning visar att barnen agerar och behöver bli bemötta i sitt agentskap. I intervjuguiden "Kartläggning av våld" ställs inte frågorna utifrån barnet som en egen agent.

Forskning (Broberg et al. 2011) visar att i fler än hälften av fallen där det förekommer våld i nära relation utsätts även barnen. Det innebär att det är viktigt att frågan om barns utsatthet ställs till föräldrarna som söker behandling för att de blivit utsatta för eller utövade våld i nära relation. Denna fråga finns inte med i intervjuguiden.

Barnens eventuellt direkta utsatthet berörs inte. Om vi inte frågar om barnen hur ska vi då få veta och hur ska vi då kunna hjälpa?

Enligt Överlien (2012) finns de flesta barn i samma rum där våldet pågår. Speciellt små barn finns nära omsorgspersonen och har då svårare att skydda sig. I denna studie svarade nästan samtliga att barnen varit i samma rum vid våldtillfället. Av de respondenter som besvarat barnfrågorna (n=76) svarade 67 att barnen var hemma och av dessa var 57 i samma rum där våldet pågick. Resultatet överensstämmer med Broberg et. al. (2011) och Överlien (2012). Trots att vi vet att barnen är närvarande ställs det få frågor om barnens upplevelser och vad barnen gjorde.

Även i denna studie finns ett mörkertal då en stor del av det totala antalet respondenter (n=148) inte besvarat barnfrågorna.

Det är tydligt att kunskap om olika våldsformer och våldstyper samt de olika konsekvenser de får är viktigt i arbetet med barnen för att kunna skydda och bedöma vilka behov och lämpliga insatser som behövs. Det är viktigt att barnen får stöd och behandling som är inriktad på deras upplevelse, att de barn som behöver psykoterapi får möjlighet till det och att de får "sitt eget" rum och utrymme för behandling.

Metoddiskussion

I denna studie framgår möjliga utvecklingsområde av intervjuguiden, "Kartläggning av våld". I intervjuguiden framgår inte om frågorna är besvarade utifrån ett utövar- eller utsatthetsperspektiv. Att veta vilket hade varit en tillgång vid sammanställning och analys av svaren. Användandet av frågan "upplevelsen av våldets styrka" behöver diskuteras ytterligare. Den beskriver den upplevda rädslan som kan vara en viktig parameter för bedömningen av typ av våld. För flertalet av respondenterna har skalan som beskriver upplevelsen av styrkan i våldet inte besvarats och därför har den valts bort i denna studie.

En riskfaktor, vilken framkommer i de forskningsresultat och i den litteratur som använts i denna studie, är om familjen har ett begränsat socialt nätverk. Denna riskfaktor bör tas på större allvar än vad som ofta görs. Idag betraktas ett begränsat socialt nätverk mer som en svårighet för de berörda i sin utsatta situation än som en riskfaktor. I intervjuguiden, "Kartläggning av våld", finns en nätverkskarta som kan användas vilket också troligen görs men av sekretesskäl sparas den inte. Däremot kan det vara av vikt att använda denna vid bedömning och säkerhetsplanering.

En annan brist i intervjuguiden, "Kartläggning av våld", är att den inte utformats för att användas för en vetenskaplig sammanställning. Detta medför att det varit svårt att sammanställa och analysera materialet. På enheten har det inte funnits en samsyn på användningsområdet eller betydelsen av användandet vilket får konsekvenser för studiens konstrukt-validitet. Begreppsvaliditeten (Sundell, 2012) i studien blir lägre då intervjuguiden, "Kartläggning av våld" inte är utprövad i vetenskapligt sammanhang och det kan därför finnas oklarheter i begreppsdefinitioner och begreppsanvändande. Det finns också en kompetensosäkerhet i att använda intervjuguiden. Det är oklart i vilket syfte materialet har sparats och hur det eventuellt ska användas. Detta innebär att frågorna hanterats olika av olika behandlare. Vissa använder hela intervjuguiden i samtal medan andra endast använder de direkta frågorna om våld. Även behandlarnas egen förkunskap och förförståelse kan påverka sättet på vilket frågor ställs och på hur svaren uppfattas och skrivs ner. Detta innebär en osäkerhet i analysen av svaren vilket påverkar resultatets generaliserbarhet och tillförlitligheten. Interbedömmarreliabiliteten (Sundell, 2012) påverkas och blir svag om det inte finns en samstämmighet i bedömningen av svaren. Eftersom insamlingen av datan skett konsekutivt innebär det troligen att studiens reliabilitet påverkas vilket även det faktum att intervjuguiden, "Kartläggning av våld", inte ursprungligen utformats för att användas i ett vetenskapligt sammanhang gör (Sundell, 2012). Något som möjligen kan öka instrumentets reliabilitet är den inre konsistensen (Sundell, 2012) genom det stora antal deluppgifter inom varje fråga om våld. För att öka reliabiliteten har en tydlig beskrivning gjorts i dataanalysen för hur datan använts i studien. Att inte uteslutande använda de intervjuguiden som var fullständigt ifyllda är en omständighet som påverkar tillförlitligheten i underlaget samtidigt som det gett ett vidgat perspektiv och synsätt på intervjuguidens användningsområde på enheten. Förförståelse av materialet måste beaktas då det kan ha påverkat sättet att tolka svar och urval av frågor, samt bedömning av typ av våld utifrån tidigare kunskap och erfarenhet. Förförståelse kan också påverkat hur forskningsartiklar och litteratur tolkats och bedömts.

Den insamlade datan har inmatats för hand vilket innebär risk för felinmatning då utrymme för dubbelkontroll av underlaget inte fanns.

Svaren på barnfrågorna är i många fall inte besvarade och svaren är ofta bristfälliga vilket innebär att det inte går att genomföra den kvalitativa innehållsanalys som först var tänkt.

Etikdiskussion

De etiska ställningstagandena är viktiga i studien eftersom respondenterna inte informerats om att den insamlade datan kan komma att användas för utveckling av arbetsmetoder på enheten.

För att säkra respondenternas anonymitet har etiska överväganden gjorts med avseende på hur de olika sammanställningarna av svar använts och presenterats. I studien anges inte uppgifter som gör det möjligt att härleda var datan är insamlad men detta bedöms inte påverka resultaten. Möjligen att det kan påverka trovärdigheten i studien då den blir svårare att jämföra med andra med liknande undersökningar eftersom t.ex. ortens storlek och socioekonomiska uppgifter inte framgår.

Slutsats

Syftet med denna studie, att göra en sammanställning av svaren i intervjuguiden ”Kartläggning av våld”, med fokus på typ och frekvens av våld, våld och alkohol och föräldrarnas beskrivning av barnens upplevelser visade sig utifrån underlaget vara problematiskt. Trots det framkom en del intressanta resultat som bl.a. indikerar att såväl kvinnor som män utövar våld men att vid mer frekvent våld som terrorvåld är kvinnor mer utsatta. Resultaten indikerar även att alkohol är en viktig parameter i den grupp där man finner situationsvåld men inte där man finner terrorvåld. En skillnad mellan resultaten i denna studie och slutsatserna i BRÅ:s rapport (2014) gäller andelen som har kontakt med socialtjänsten. I BRÅ:s rapport är andelen låg medan i denna studie var det mer än hälften av de som besvarat frågan (n=76) som hade kontakt med socialtjänsten. Viktigt att notera är att en tredjedel av respondenterna svarat att det varit utsatta för våld i nära relation under sin uppväxt. Flera studier visar att barn som lever med våld i nära relation är oftast närvarande då våldet sker vilket också bekräftas i denna studie. Barns utsatthet måste få ett större utrymme både i samtalet med föräldrarna och i mötet med barnen själva. Barnen måste betraktas som handlande och i högsta grad närvarande och framför allt måste barnen få tillgång till sitt eget behandlingsrum. Det måste betraktas som en rättighet för varje barn som levt med våld i nära relation.

Studien visar tydligt vikten av att fastställa typ av våld d.v.s. om det handlar om terrorvåld, situationsvåld eller motståndsvåld, för att kunna ge rätt stöd och behandling till våldsutsatt, våldsutövare och till barn som levt med våld i nära relation. Det är viktigt att frågorna om våld ställs och att behandlare/terapeuter kan möta och hantera

svaren. Styrkan i intervjuguiden, "Kartläggning av våld", med de dubbelriktade frågorna har blivit tydlig men också bristerna, framförallt i frågorna om barnen, där barnens agentskap inte framkommer men även bristerna i användandet av intervjuguiden.

Ett antagande som framträder är, utifrån de stora antalet frågor som ej är besvarade, att vi terapeuter/ behandlare har svårt att möta och bemöta barnens berättelser även då de kommer från föräldern. En reflektion blir huruvida behandlare/terapeuters eventuella rädsla eller känsla av obehag för att öka den våldsutsattas upplevelse av skam och skuld påverkar valet av eller uteslutandet av en fråga. Det finns en oro för att skada då vi ställer frågor.

Straus och Gozjolko (2014) belyser en viktig fråga då de uttrycker vikten av att fånga upp både män och kvinnors utsatthet och våldsutövande. Det är ett viktigt område även i relation till barnens utsatthet. Idag benämns eller berörs mäns utsatthet, kvinnors våldutövande och mammor som utövar våld mot sina barn inte i tillräckligt stor utsträckning.

Framtida forskning

För att på ett tydligt sätt kunna bedömma typ av våld är det viktigt att framtida forskning utvecklar bedömningskriterier. Det blir då också nödvändigt att utveckla tydliga begreppsdefinitioner när det gäller typ av våld, inslag av rädsla samt makt och kontroll.

Framtida forskning bör ha inriktning på barnet som egen agent och som eget subjekt och på vilket sätt barnets agentskap i relation till typ av våld påverkar barnet på kort och lång sikt. Vilken behandling och insats för barn utsatta för våld i nära relation som är mest lämplig utifrån typ av våld, är också en viktig fråga att besvara.

Referenser

- Akademikerförbundet SSR. Etik & Psykoterapi-etiska koder för psykoterapeuter,
Hämtad 5 maj 2015 från Akademikerförbundet SSR:
<https://www.akademssr.se/profession/leg-psykoterapeut/etik>
- Akademikerförbundet SSR. Etik i socialt arbete-Etiskkod för socialarbetare,
Hämtad 5 maj 2015 från AkademikerförbundetSSR:
<https://akademssr.se/dokument/etik-i-socialt-arbete>
- Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip K., Almqvist, K., Sharifi, U.,...Iversen, C.
(2011). *Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma - Resultat från en nationellutvärdering*. Psykologiska institutionen, Göteborgs Universitet.
- Brottsförebyggande rådet. (2014). *Brott i nära relationer - En nationell kartläggning*,
(Brå Rapport, 2014:8). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Campbell, C. J., (2004). *Danger assessment*, Hämtad 5 maj 2015 från, John Hopkins
University, School of Nursing: <http://www.dangerassessment.org/DA.aspx>
- Eriksson, M. (Red.). (2007). *Barn som upplever våld: Nordisk forskning och praktik*.
Stockholm: Gothia Förlag.
- Georgsson, A., Almqvist, K., & Broberg, A. G. (2011). Naming the unmentionable:
How children exposed to intimate partner violence articulate their experiences.
Journal of Family Violence 26, 117-129. doi: 10.1007/s10896-010-9349-x
- Grip, K. K., Almqvist, K., Axberg, U., & Broberg, G. A. (2014). Perceived Quality of
life and health complaints in children exposed to intimate partner violence.
Journal of Family Violence, 29, 681-692. doi: 10.1007/s10896-014-9622-5
- Haselschwerdt, M. L. (2014). Theorizing childrens exposure to intimate partner
violence using Johnsons typology. *Journal of Family Theory & Review*, 6,
199-221. doi: 10.1111/jftr.12040
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia förlag.
- Johnson, P. M. (2008). *A typology of domestic violence Intimate terrorism, violent
resistance, and situational couple violence*. Boston: Northeastern University
Press.
- Jouriles, N. E., & McDonald, R. (2015). Intimate Partner Violence, Coercive Control,
and Child Adjustment Problems. *Journal of Interpersonal Violence*, 30 (3),
459-474. doi: 10.1177/0886260514535099
- Justitiedepartementet. (2014). *Våld i nära relation en folkhälsofråga*. (Statens
offentliga utredningar 2014:49). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

- Leone, M. J., Johnson, P. M., & Cohan, L. (2007). Victim Help Seeking: Differences Between Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. *Family Relations* 56, 427-439.
- Paymar, M. & Pence, E. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth model*. New York: Springer
- Socialstyrelsen. (2011). *Våld - Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se> juni 2011
- SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd, Våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Staf Georgsson, A., & Almqvist, K., (2015). How children with experience of intimate partner violence towards the mother understand and relate to their father. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 20(1), 148-163. doi: 10.1177/1359104513503352
- Straus, M. A., & Gozjolko, K. L. (2014). "Intimate terrorism" and gender differences in injury of dating partners by male and female university students. *Journal of Family Violence*, 29, 51-65. doi: 10.1007/s10896-013-9560-7
- Sundell, K. (Red.). (2012). *Att göra effekt utvärderingar*. Stockholm: Socialstyrelsen och Ghothia Förlag
- UNHCR (1993) *Declaration on the elimination of violence against women*. General Assembly resolution 48/104 of 20 december 1993.
- Överlien, C., & Hydén, M.(2009). Childrens actions when experiencing domestic violence. *Childhood* , 16 (4), 479 - 496. doi: 10.1177/0907568209343757
- Överlien, C. (2012). *Våld i hemmet - barns strategier*. Malmö: Gleerups Utbildnings AB.

Kriscentrum - våld i nära relation

Kartläggning av våld

Datum: _____

Namn _____

Adress _____

Ort _____

Tel hem _____

Mobil _____

Familjekarta:

- Man
 Kvinna

Relation/partner/barn

Relationen som svaren avser

Gift/Sambo

Skild/Separerad

Flickvän/Pojkvän

Barn

1. Hur länge har relationen pågått?
2. Vill du att ditt nuvarande förhållande skall fortsätta? **Ja Nej Osäker**
3. Vill din partner att förhållandet skall fortsätta? **Ja Nej Osäker**
4. Har du några barn? **Ja Nej**

Ålder _____	Vårdnad _____	Boende _____
Ålder _____	Vårdnad _____	Boende _____
Ålder _____	Vårdnad _____	Boende _____
Ålder _____	Vårdnad _____	Boende _____
5. Har du tidigare levt i en relation som varat minst 6 månader?
Förekom det våld i den? **Ja Nej Ja Nej**

Våldshändelser

Våldsformer: Fysiskt/ Psykiskt/ Sexuellt/ Materiellt/ Latent

- Fysiskt våld är det våld som riktas direkt mot den andre
- Psykiskt våld är direkt hot om våld och våldsamma konsekvenser. Indirekt riktat hot med t.ex. eget självmord eller hot riktat mot annan närstående, husdjur eller egendom.
- Sexuellt våld är när någon blir tvingad att genomföra samlag eller andra sexuella handlingar mot sin vilja.
- Materiellt våld är när inredning i hemmet slås sönder, föremål kastas och slås sönder eller att kläder och andra personliga tillhörigheter bränns eller klipps sönder.
- Latent våld är stark ilska och aggressivitet som är inbunden men som ändå visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck.
- Ekonomiskt våld är en stark obalans av ekonomisk insyn och inflytande som kan handla om undanhållande och/eller kontroll av gemensamma eller andras tillgångar.

6. Fysiskt våld.

Min upplevelse av våldets styrka:

Min upplevelse av våldets styrka
kombinerat med min rädsla i
våldssituationen:

<u>Utövat</u>		<u>Utsatts för</u>	
Våldets styrka mellan 1-10	Antal	Våldets styrka mellan 1-10	Antal
Slag mot huvud/ansikte 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Slag mot kropp 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Örfil/Lavett/Lusing 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Slag med knuten näve 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Slag med tillhygge 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Ta tag i/Hålla hårt/Brotta ner 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Riva/Klösa 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Skaka 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Knuffa/Knuffa omkull 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Skalla 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____

Sparka

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Strypgrepp

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Bitar

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Dra i håret

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Bränna

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Använt vapen

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Nypt

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Låst in

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Annat _____

1 _____ 10 _____

Annat _____

1 _____ 10 _____

7. Psykiskt våld

<u>Utövat</u>		<u>Utsatts för</u>	
Våldets styrka mellan 1-10	Antal	Våldets styrka mellan 1-10	Antal
Hot om fysiskt våld 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hot med vapen/tillhygge 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att döda 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Kränkande tilltal/Öknamn 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Kritiserat och förolämpat 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Osanna anklagelser 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att lämna 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att begå självmord 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att skada andra 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att skada husdjur 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____
Hotat att skada egendom 1 _____ 10	_____	1 _____ 10	_____

Skadat dig själv

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Spottat

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Utövat kontroll

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Skrämt

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Ekonomiskt våld

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Tvingat till handlingar

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Genom blickar och tecken
påmint om tidigare
våld och bestraffningar

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Gett/fått skulden för våldet

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Vägrat prata om våldet

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Annat _____

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

8. Sexuellt våld**Utövat****Utsatts för**

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Våldtäkt

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Tvingat/Krävt/Tjatat
till dig sex

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Annat _____

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

9. Materiellt våld**Utövat****Utsatts för**

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Slagit sönder dörrar,
väggar, möbler, etc.

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Förstört personliga
tillhörigheter

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Annat _____

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

10. Latent våld**Utövat****Utsatts för**

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Våldets styrka mellan 1-10 Antal

Hotfull tystnad

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Återhållen aggressivitet

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Förföljelse

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

(Komplettera med: SAM)

Annat _____

1 _____ 10 _____

1 _____ 10 _____

Uppföljande frågor om våld

11. Har du valt att berätta om våldet för någon? –Vem? _____
12. Har du polisanmält/ blivit polisanmäld för hot eller våld mot en partner du levt med? Om ja vad har hänt med dem?
- Pågående utredning
 - Dom
 - Nedlagd
13. När skedde första tillfället med hot eller våld i nuvarande relation?
- År Månad.....
14. När skedde det senaste tillfället med hot eller våld i nuvarande relation?
- År.....Månad.....
15. Var du påverkad vid våldstillfället?? **Ja** **Nej**
- Om ja; vilken form av alkohol/drog?
16. Var din partner påverkad under våldstillfället? **Ja** **Nej**
- Om ja; vilken form av alkohol/drog?
17. Vem bär ansvaret för hotet/våldet? DU _____ Din Partner
18. Hur stor skuld känner du inför detta våld? Ingen _____ Stor
19. Vad är din förklaring till våldet?.....

Barnen

20. Har barnen varit närvarande när det förekommit våld?
21. Var har barnen befunnit sig?.....
22. Hur reagerade barnen?
23. Har du pratat med barnen om våldet?
24. Har du och din partner gjort något för att säkerställa barnens behov av trygghet/säkerhet?
Vad.....
.....
25. Vet barnen om att du söker hjälp? **Ja** **Nej**
26. Är socialtjänsten kontaktad? **Ja** **Nej**

(Komplettera med: Frågor till barn/föräldrar)

Familjehistoria.

27. Har du bevittnat våld mellan dina föräldrar under din uppväxt? **Ja** **Nej**
28. Har du bevittnat våld som någon av dina föräldrar utövat mot något av dina syskon? **Ja** **Nej**
29. Har du själv, under din uppväxt varit utsatt för;
- våld i hemmet **Ja** **Nej**
 - våld eller mobbing i skolan **Ja** **Nej**
 - någon form av sexuellt övergrepp **Ja** **Nej**

Hälsa.

30.	Lider du av någon sjukdom?
Om ja, vilken?	Ja	Nej
31.	Tar du någon medicin?
Om ja, vilken?	Ja	Nej
32.	Har du någon gång haft tankar om att ta ditt liv?	Ja	Nej
33.	Har du gjort något självmordsförsök?
Om ja, när?.....	Ja	Nej
34.	Vilka professionella instanser har du haft kontakt med?

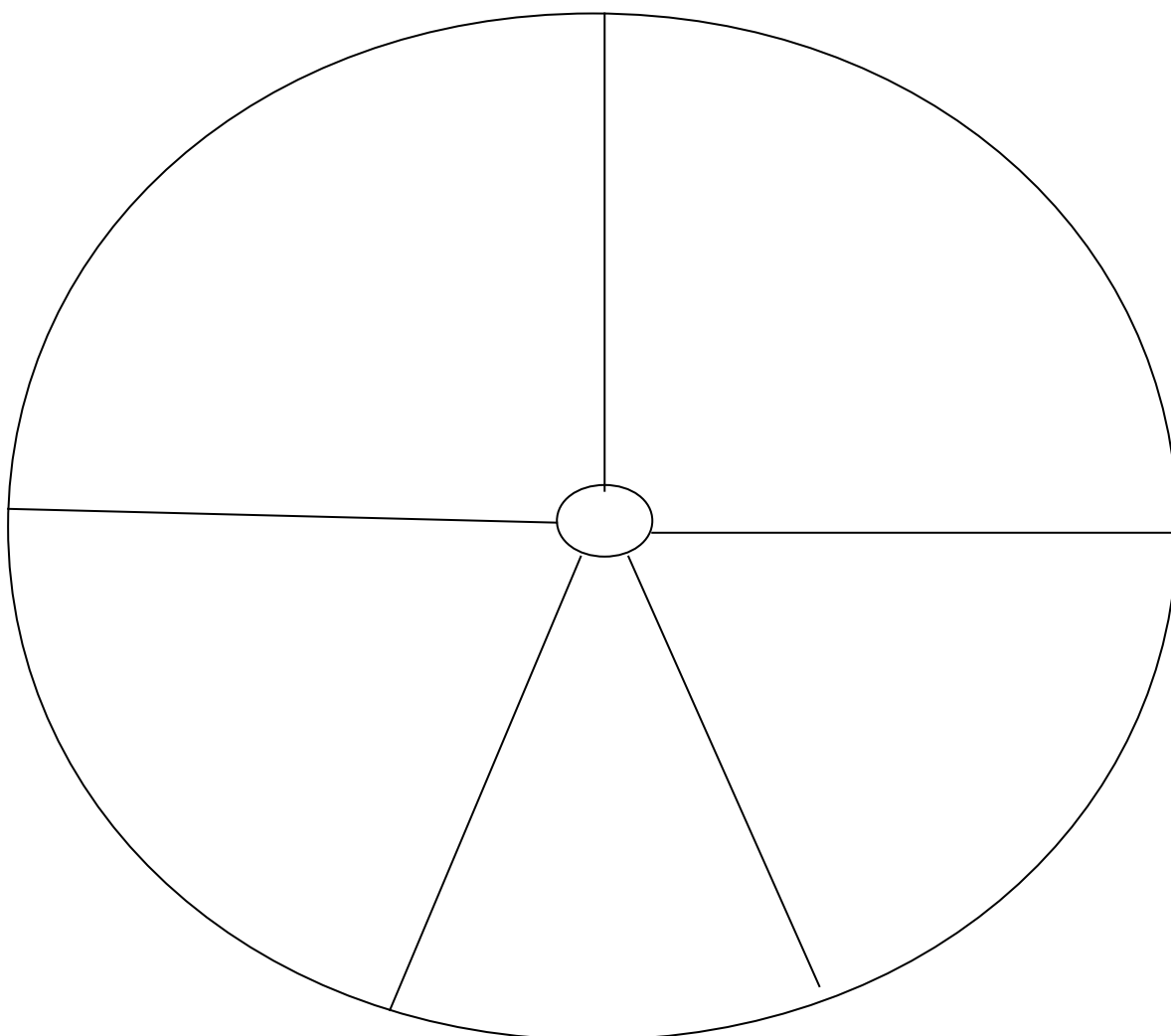
sjukvård.....
årtal | | |
| | socialtjänst.....
årtal..... | | |
| | psykiatri.....
årtal..... | | |
| | kriminalvård.....
årtal..... | | |
| | annan.....
årtal..... | | |

Konsekvenser

35. Tycker du att du ändrat ditt sätt att vara gentemot din (ex) partner efter våldet?
Beskriv
36. Tycker du att du ändrat ditt sätt att vara gentemot andra människor efter våldet?
37. Tycker du att våldet har påverkat ditt arbete?
38. Har våldet kommit oftare den sista tiden?
39. Har våldet blivit grövre den sista tiden?
40. **Jag uppfattar mig själv som en:**
- våldsam person?	Inte alls _____	Mycket
- ledsen person	Inte alls _____	Mycket
- maktlös person	Inte alls _____	Mycket
- Svartsjuk person	Inte alls _____	Mycket
- Rädd person	Inte alls _____	Mycket
41. **Hur bra är du på att hantera:**
- ilska?	Bra _____	Dåligt
42. - ledsenhet?	Bra _____	Dåligt
43. - maktlöshet?	Bra _____	Dåligt
44. - svartsjuka	Bra _____	Dåligt

45. **Jag vill ha hjälp med:** _____

Nätverkskarta:

Bilaga 2

Intyg

2014-09-26

Härmed intygas av [REDACTED], enhetschef för [REDACTED] – våld i nära relation, att Carina Andersson, [REDACTED], anställd på [REDACTED], kan använda insamlad material från verksamheten till sin uppsats.

[REDACTED] kommun

2014-09-26

[REDACTED]

[REDACTED]

Enhetschef

Avdelning Barn och Unga

Socialförvaltningen i [REDACTED]

070 [REDACTED]